

Варто зазначити, що перші два критерії, як показує практика акредитації, є системоутворюючими, через невідповідність ним «постраждала» лівова частка програм з умовною акредитацією. Більшість інших критеріїв демонструють готовність закладів до оперативного реагування відповідно до проблем ринку праці, актуального стану розвитку науки і техніки, реалій, в яких існує та чи інша програма. Якщо на початку реалізації освітньої діяльності за ОП заклади не повною мірою демонстрували публічність, заохочення і мотивацію саморозвитку, поєднання навчання і досліджень, підтримку доброчесності, то вже на кінець сезону акредитації 2019-2020 н. р. спостерігається позитивна тенденція у даному напрямку.

Нині залишаються індикативними перші два критерії – оскільки вони побіжно розкривають механізми упровадження, реалізації та оновлення освітніх програм – чи то за механізмами європейського простору вищої освіти, чи то за механізмами командно-адміністративного розгортання освітнього процесу. Підсумовуючи, зазначимо, що лише за умов панування академічної спільноті здорової атмосфери якості, доброчесності та співвідповідальності можливе існування взірцевої і привабливої освітньої програми.

Список використаної літератури

1. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266: Наказ МОН України від 06.11.2015 р. №1151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15#Text> (дата звернення: 28.09.2020).
2. Крамар Олександр. Демографія. Недооцінена загроза. *Український тиждень*: інтернет-видання. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/233708> (дата звернення: 03.10.2020).
3. Лазарева Марина. «Конвеєр» дипломованих спеціалістів і «макдональдизація» освітньої галузі. *Педагогічка і психологія професійної освіти*. 2014. №5. URL: file:///D:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/Pippo_2014_5_13.pdf (дата звернення: 04.10.2020)
4. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: Рішення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 серпня 2019 р. №9. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/.pdf> (дата звернення: 28.09.2020)
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова КМУ України від 02.07.2020 р. № 1341-2011-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.09.2020)
6. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21 березня 2016 року №292: Наказ МОН України від 23.09.2019 №1223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1085-19#Text> (дата звернення: 16.09.2020)
7. Класифікатор професій: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 15.02.2019 № 259. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 26.09.2020)
8. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 30.09.2020)
9. Про вищу освіту: Закон України від 25.09.2020 р. № 849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 01.10.2020).
10. Онлайн семінар для членів ГЕР 30.09.20. *Youtube.com*, канал *NAQA UA*: відео. URL: https://www.youtube.com/watch?v=drkUpigjR8g&feature=youtu.be&ab_channel=NAQAUA (дата звернення: 30.09.2020).

Артур ГОБОЗАШВІЛІ

ШКІЛЬНЕ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ (1933–1945 РР.)

Досить довго проблема освіти та виховання в гітлерівській Німеччині не мала достатнього дослідження та осмислення. У той час, коли в Західній Європі активно

досліджувався цей період, радянська влада прагнула змістити акценти в даному питанні в потрібне для себе русло. Всьому цьому причиною було те, що такі молодіжні організації, як Гітлерюгенд, Союз німецьких дівчат мали своєю основою приклад радянських молодіжних організацій. Схожість ВЛКСМ та нацистських аналогів не давала змоги досить прозоро дослідити освіту та виховання в Німеччині в 1933–1945 роках.

Третій рейх проіснував всього дванадцять років. Не дивлячись на такий нетривалий період існування, нацизм став не тільки яскравим соціально-політичним феноменом ХХ століття, а й однією з похмурих сторінок минулого століття. Нацизм зміг створити суспільно-політичну систему, відмінну не тільки від авторитарних режимів, а й багатьох тоталітарних держав. Шкільне навчання і освіту розглядали як складову частину виховання, що впливало з поділу виховання на расове, професійне і військове. Сама ж школа сприймалася керівництвом Третього рейху не як загальноосвітній заклад, а перш за все як установа виховання. На відміну від освіти в Веймарській республіці, де воно було орієнтоване на виховання повноцінної людини і громадянина, освіта і шкільне навчання в нацистській Німеччині базувалися на націонал-соціалістичному світогляді, яке спиралося перш за все не на знання, а на віру [1, с. 88–94].

Ми можемо виділити періодизацію політики в галузі виховання та освіти:

I період (1933–1937) – час формування нацистської педагогіки, коли в процесі навчання переважав ідеологічний компонент, основною метою було забезпечення емоційної «прихильності» до нового режиму. У педагогіці безсумнівним авторитетом був Е. Крік, чий праці стали основою формування навчальних планів і програм.

II період (1937–1940) – період, коли відбувається остаточне оформлення структури шкільної освіти, якій притаманні поряд з колишньою світоглядною і нові функції, а саме: передача знань і формування у дітей життєво необхідних навичок. Варто, однак, зауважити, що ці нові функції все так же спиралися на початкові цільові установки-забезпечення світового панування, усвідомлення власної переваги над усіма народами, розв'язання нової світової війни. Разом з тим остаточно оформлена система шкільного навчання стає поряд з Гітлерюгендом інструментом проведення соціальної селекції серед молоді, намагаючись виробити механізм «вирощування» «нової еліти», яка повинна в перспективі зайняти місце колишніх керівників Третього рейху. У цей період основним виразником нацистської педагогіки був А. Боймлер, чия «політична педагогіка» дистанціюється від романтичної патетики Е. Кріка, спираючись на раціональну (расово-біологічну) картину світу.

III період (1940–1945) – у цей час можна виділити три етапи: перший, з 1940 р. по 1942 р., коли успіхи Німеччини дозволяли орієнтувати молодіжне виховання на закріплення досягнутих бойових успіхів; другий, з 1942 р. по 1944 р., коли молодь орієнтується на істотну допомогу фронту і власне шкільна і виховна політика відтісняється на другий план заходами щодо зміцнення обороноздатності рейху; третій, з 1944 р. по 1945 р., шкільна політика, як і самі шкільні заняття фактично перестають існувати.

На даному етапі можна говорити про фактичну ліквідацію шкільної політики, оскільки більшість дітей молодшого шкільного віку знаходяться в сільських таборах, а школярі більш старшого віку фактично беруть участь у бойових діях (помічники Люфтваффе і т. д.) [2, с. 97–111].

Можна констатувати, що, не дивлячись на незначні зміни, які відбувалися, на кожному етапі в шкільній політиці німецького нацизму постійно залишалися: 1) виховання німця; 2) кристалізація в ньому расово-народного змісту; 3) забезпечення молоді знаннями, необхідними для перемоги в боротьбі за виживання німецької раси.

Шкільна політика не мала самостійності, що є складовою частиною виховання, що було зумовлено тим, що саме освіта не була самоціллю, а лише засобом по здійсненню індоктринації молоді. Не випадково нацистами підкреслювалося, що педагогіка, як

наукова мета неможлива, оскільки є лише функцією. Виходячи з того, що школа повинна була здійснювати суто ідеологічні цілі, її діяльність у цьому напрямку можна вважати малоефективною. Цьому сприяло те, що шкільне навчання, його форми і методи були запозичені з минулого часу. Сама націонал-соціалістична педагогіка так і не змогла виробити специфічних форм навчання. Не маючи чіткої наукової бази, а тільки світоглядні установки вищого керівництва Третього рейху, школа виявилася малоефективним інструментом здійснення цих установок. Це підкреслює те, що саме керівництво Третього рейху вельми скептично дивилися на можливості школи.

Звідси логічно випливає той факт, що уніфікація школи затягнулася фактично до початку війни. З одного боку, уніфікація вчительських об'єднань пройшла в гранично стислі терміни з тієї причини, що нацистське керівництво було зацікавлене в якнайшвидшій ліквідації всіх незалежних громадських об'єднань, у тому числі і вчительських спілок. З іншого боку, покладаючи основні функції по вихованню молоді на власні структури, уніфікація шкільного навчання не була важливим політичним завданням. У результаті централізована структура виховання молоді з включенням в неї школи склалася тільки в 1938 р. Єдині навчальні програми були прийняті в 1937 р. Єдиний тип підручників почав створюватися тільки в роки війни (до 1937 р. в школах продовжували застосовуватися старі підручники, до яких додавалися особливі навчальні зошити, що містять ідеологічні викладки).

Усе це тільки посилило конфлікт між школою і Гітлерюгендом. Побоюючись придбання імперським молодіжним керівництвом нової сфери компетенції, окремі функціонери почали робити спроби контролювати сферу шкільного навчання. У результаті цього «боротьба компетенцій» за школу втягнула в себе фактично всю верхівку рейху. Це не могло не позначитися на авторитеті школи. До початку війни престиж учительської професії був настільки малий, що в школі почали виникати проблеми з підготовкою і ротацією педагогічних кадрів [3, с. 116].

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про те, що школа в структурі нацистської диктатури грала другорядну роль. У соціалізації молоді школа виконувала лише функцію часткового відбору, в той час як основним інститутом, який міг забезпечити кар'єрне зростання, був Гітлерюгенд. Порівнюючи нацистську і радянську тоталітарні моделі, варто зауважити, що в радянському суспільстві найважливішу роль у забезпеченні соціалізації молоді грала все-таки школа, а не піонерська і комсомольські організації. Керівництву вдалося виростити «новий тип» молоді, фанатично відданий нацистському режиму. Для ліквідації наслідків ідеологічного впливу націонал-соціалізму на молодь у рамках процесу денацифікації виділявся окремий напрямок, який здійснював заходи щодо ліквідації шкільної системи, створеної нацистами і підготовка нових педагогічних кадрів. Так у 1945–1946 рр. у радянській зоні окупації з одночасною денацифікацією 20 тисяч учителів було підготовлено 40 тисяч нових учителів. У зоні окупації союзників з цією метою були створені особливі навчальні курси з підготовки нових учителів народних шкіл, які очолювала професор Анна Сімс.

Отже, певне падіння рівня знань було безсумнівним, але не більше. Навіть до 1937 р. кількість специфічних, «нацистських», занять була як мінімум вдвічі менша, ніж уроків із звичайних предметів. Саме тому нацистська «революція виховання» в Німеччині не мала таких масштабних наслідків як «культурна революція» в Китаї. Для відновлення колишнього інтелектуального рівня Німеччини не потрібно було глобальних заходів у галузі освіти. Денацифікація ж була спрямована на ліквідацію тільки світоглядних установок, які були нав'язані нацистами.

Список використаної літератури

1. *Галкин А.* Германский фашизм. М.: Наука, 1989. 352 с.
2. *Кнопт Г.* «Дети» Гитлера. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. 285 с.
3. *Ширер У.* Взлёт и падение Третьего рейха. В 2-х тт. М.: Воениздат, 1991.